

TAITAVAT NUORET -PROJEKTI

**Poikkihallinnollisten yhteistyömallien kehittämishanke
peruskouluissa tehtävään ennaltaehkäisevään työhön**

LOPPURAPORTTI 2007–2009

Taitavat Nuoret – projektin aloitusleiri 9/2007

Katja Hakola
Taitavat Nuoret – projekti
Kokkolan ensi- ja turvakoti ry
8.12.2009

Tiivistelmä

Taitavat Nuoret – projektin idea sai alkunsa vuosien 2005–2006 aikana käydystä Kokkolan Halkokarin asuinalueen eri lapsi- ja nuorisotoimijoiden verkostodialogista, josta korostui yhteinen huoli lasten lisääntyvästä pahoinvoinnista. Erityisesti kaivattiin lisätukea koulumaailmaan, jossa haasteet lasten kanssa olivat moninaistuneet ja ongelmat syventyneet. Projektin toivottiin löytävän uusia menetelmiä varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisevään työhön, joita kehittää poikkihallinnollisena yhteistyönä eri toimijoiden kanssa. Tähän toimijoiden yhteiseen visioon, lasten hyvinvoinnin lisäämiseen, sitoutuivat erityisesti Halkokarin ja Hakalahden koulut sekä Kokkolan ensi- ja turvakoti ry, jotka lähtivät yhteistyössä suunnittelemaan projektia. Kokkolan ensi- ja turvakoti ry haki projektille rahoitusta ja sai sen raha-automaattiyhdistykseltä vuosiksi 2007–2009.

Taitavat Nuoret – projekti kehitti toimintakautenaan 2007–2009 peruskoulujen ja muiden alueen lapsi- ja nuorisotoimijoiden käyttöön soveltuvia poikkihallinnollisia yhteistyömalleja peruskouluissa tehtävään ennaltaehkäisevään työhön. Toimintamalleja pilotoitiin projektin aikana Kokkolan keskustan kahdella alakoululla (Halkokari ja Torkinmäki) sekä yhdellä yläkoululla (Hakalahti). Yhteistyökoulujen lisäksi projektin yhteistyökumppaneita ovat olleet Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö sekä esittävän taiteen yksikkö, Kokkolan sivistystoimi ja nuorisotyö sekä seurakunta.

Projektin kehittämät toimintamallit pohjautuvat projektin toiminta-aikana koettuihin hyviin toimintamahdollisuuksiin verkostoyhteistyöllä, jotka ovat saaneet hyvää palautetta lapsilta, vanhemmilta, kouluhenkilöstöltä sekä yhteistyötoimijoilta. **Taitavat Nuoret ohjelma, psykososiaalinen tukiohjelma peruskoulujen 5.-6. luokille** antaa sisällöllisiä ja menetelmällisiä malleja erilaisiin ryhmätoimintoihin peruskoulun oppilaiden kanssa, joita Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat voivat toteuttaa osana harjoitteluitaan ja opinnäytetöitään. Ohjelman toteuttamiseen on tuotettu oma opas. **Teatteripajatoiminta** on valmiiksi kehitelty draamaharjoitteisiin, itseilmaisuuksiin ja itsetunnon tukemiseen keskittynyt ryhmätoiminta, jota toteutetaan myös osana peruskoulun opetussuunnitelmaa. Teatteripajaa ohjaavat Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun esittävän taiteen opiskelijat osana omia opintojaan. **Ennaltaehkäisevän päihdetyön malli 4.-6. luokille** on nuorisotyön ja peruskoulun yhteistyössä pilotointivaiheessa oleva malli, jossa jokaisella luokka-asteella 4. luokalta 6. luokalle on oma ohjelmansa. Mallia toteuttavat työparina luokanopettaja ja nuorisotyöntekijä luokan oppilaiden kanssa. Yläkoulujen **7.luokille suunnattu ”Tullaan tutuksi” ryhmäyttämispäivän malli** on Kokkolan keskustan ensimmäinen poikkihallinnollisesti toteutettava ryhmäyttämismalli, jonka toteuttajina ovat yläkoulu, koulun tukioppilaat, nuorisotyö, seurakunta ja draamakipinä/esittävän taiteen yksikkö Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Projekti on saavuttanut onnistuneesti asettamansa kehittämis- ja tulostavoitteensa. Projekti on vaikuttanut myönteisesti kokonaiseen ikäryhmään Halkokarin asuinalueella tukien toimintoillaan lapsia sekä vanhempia ja lisäten heidän hyvinvointiaan. Lisäksi projekti on toimintoillaan kehittänyt uusia poikkihallinnollisia yhteistyömuotoja Halkokarin koulun, Hakalahden koulun ja alueen toimijaverkoston välille, joilla lisätä lasten hyvinvointia sekä osallisuutta heidän omassa ympäristössään.

SISÄLLYS

Alkusanat

1. Johdanto	5
2. Mikä oli Taitavat Nuoret -projekti	6
3. Projektin toiminnot	7
3.1 Projekti vuonna 2007	7
3.2 Projekti vuonna 2008	8
3.3 Projekti vuonna 2009	10
4. Projektin tiedotus ja materiaalityönto	11
5. Arviointi projektista	12
5.1 Työn etenemisen arviointi	12
5.2 Vaikuttavuuden arviointi	13
5.3 Verkostoitumisen arviointi	14
5.4 Toimintamallien toteutuminen	14
5.4.1 Taitavat Nuoret ohjelma ja opas	14
5.4.2 Teatteripaja	18
5.4.3 Ennaltaehkäisevä päihdetyö 4.-6.luokille	19
5.4.4 Ryhmäytämismalli 7.luokille	20
6. Kehittämisen- ja tulostavoitteiden saavuttaminen	21
7. Johtopäätökset	23

LÄHTEET

LIITTEET

- Liite 1. Taitavat Nuoret -projektin toiminnot vuosina 2007-2009**
- Liite 2. Taitavat Nuoret -projektin vaiheistus vuosille 2007-2009**
- Liite 3. Taitava Nuoret -projektin kehitysvaiheet**

ALKUSANAT

Tämä on Taitavat Nuoret – projektin loppuraportti, jonka tarkoituksena on kertoa miten kävi – mitä jäi projektista elämään. Loppuraportti kertoo siitä miten projekti on päätynyt tuottamiinsa tuloksiin ja mikä on ollut projektin kulkema matka sekä sen oma oppimisprosessi.

Projektin on toiminta-aikanaan kohdannut uusia haasteita ja uusia mahdollisuuksia. Projekti on kantanut itsessään koko ajan ajatusta siitä että kaikkia kuullaan ja kaikkien mielipiteet otetaan huomioon.

Projektin idean synty tapahtui mitä aidoimmin toimijoiden yhteisestä jaetusta tarpeesta ja näkökulmasta, jonka vuoksi yhteistyötoimijoiden sitoutuminen projektiin oli vahvaa alusta alkaen. Projekti sai myös aidosti tilaa aloittaa yhdessä kohderyhmän kanssa. Tarkoittoaen tällä sitä että alusta alkaen oli lapsilla, heidän vanhemmillaan ja koulun henkilöstöllä mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua projektin tavoitteisiin, toimintojen suunnitteluun ja niihin liittyviin päätöksiin. Tällaisen osallisuuden toteutuminen oli projektin yksi merkittävä kriittinen menestystekijä.

Taitavat Nuoret – projekti ei ollut vain yksi henkilö - vaan yhteisö - johon päivä päivältä tuli uusia kumppaneita, joilla kaikilla oli jotain annettavaa yhteiseen tavoitteeseen. Kiitos kaikille projektiin osallistuneille toimivasta yhteistyöstä sekä sitoutumisesta yhteiseen visioon lasten hyvinvoinnin lisäämisestä.

Kiitos projektin lapsille ja heidän vanhemmilleen aktiivisesta osallisuudesta projektin toteutumisessa. Kiitos Halkokarin koulun koko henkilöstölle, rehtori Arto Laurille, luokanopettajille Erkki Nissi, Erja-Riitta Mäki-Leppilampi ja Katja Saaranen ja erityisopettaja Anu Pylkkänen teidän saumattomasta yhteistyöstä, tuestanne ja kannustuksestanne. Kiitos Hakalahden koululle, rehtori Harri Kangasniemelle ja koko koulun henkilöstölle yhteistyöstänne projektin kanssa. Kiitos nuorisotyöntekijä Tarja Harju-Karhulalle avustasi, tuestasi ja yhteistyöstäsi poikien ryhmän ohjauksessa. Kiitos kaikille yhteistyökumppaneille: Torkinmäen koulu, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikön ja esittävän taiteen yksikön henkilöstölle ja opiskelijoille, Kokkolan nuorisopalvelut ja sivistyskeskus, Kokkolan suomalainen seurakunta, Lastensuojeluyksikkö NOPSA, Yliopistokeskus Chydenius ja kaikki mukana olleille toimijat.

Kiitos Taitavat Nuoret –projektin ohjausryhmän jäsenille, Kokkolan ensi- ja turvakoti yhdistyksen toiminnanjohtajalle Marita Loukiaiselle sekä hallituksen puheenjohtajille Anja Mehtälälle ja Eija Mikkolalle kaikesta tuesta ja ohjauksesta projektin matkan varrella. Kiitos Kokkolan ensi- ja turvakoti yhdistykselle ja sen hallitukselle projektin toteuttamisesta sekä raha-automaattiyhdistykselle projektin rahoituksesta.

8.12.2009

Katja Hakola

projektityöntekijä

Taitavat Nuoret –projekti 2007-2009

1. Johdanto

Vuonna 2005–2006 kokoontuivat Kokkolan Halkokarin asuinalueen eri lapsi- ja nuorisotoimijat yhteen keskustelemaan alueellisista, ilmenneistä tarpeista lasten – ja nuorten sekä heidän perheidensä parissa. Kyseisen verkostodialogin aikana tuli esiin erityisesti huoli lasten lisääntyvästä pahoinvoinnista, joka perustui yleiseen sekä toimijoiden omaan kokemustietoon. Erityisesti kaivattiin lisätukea koulumaailmaan, jossa haasteet lasten kanssa olivat moninaistuneet ja ongelmat syventyneet. Projektin toivottiin löytävän uusia menetelmiä varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisevään työhön, joita kehittää poikkihallinnollisena yhteistyönä eri toimijoiden kanssa. Projektin toiminta-alueeksi nähtiin erityisesti alakoulun oppilaat, sillä yläkouluvaiheessa ongelmat koettiin jo liian haasteellisiksi. Tähän toimijoiden yhteiseen visioon, lasten hyvinvoinnin lisäämiseen, sitoutuivat erityisesti Halkokarin ja Hakalahden koulut sekä Kokkolan ensi- ja turvakoti ry, jotka lähtivät yhteistyössä suunnittelemaan projektia. Kokkolan ensi- ja turvakoti ry haki projektille rahoitusta ja sai sen raha-automaattiyhdistykseltä vuosiksi 2007–2009.

Projektin aloituksen yhteydessä tehtiin sekä valtakunnallinen että paikallinen kartoitus vastaavanlaisista hankkeista. Tällä tavoin tahdottiin selvittää kaikki toimenpiteet ja kokemukset, joita vastaavanlaisessa kehittämistyöstä oli toteutettu. Projekti halusi hyödyntää näitä tietoja ja kokemuksia omassa kehittämistyössään. Esiselvitystyön kautta selvisi useita vastaavanlaisia kehittämishankkeita ympäri Suomea kuten Sosionomit koulussa –hanke 2002-2007 (Laurea-ammattikorkeakoulu), koulua ja elämää varten –hanke 2003-2006 (Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia), Preventeri- hanke 2003-2005 (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus), Varpu -hanke 2001-2004 (STM), Meijän porukka 2007-2009 (Lievestuoreen kansalaisopisto) ja monia muita vastaavia tai samansuuntaisia kehittämishankkeita. Paikallisesti myös Kokkolasta löytyi monia kehittämishankkeita, joita tuli tarkastella Taitavat Nuoret –projektin aloitusvaiheessa kuten Kasvatus tulevaisuuteen hanke 2001-2005 (Kokkolan kaupunki), Päihdehuollon palveluketjun selkeyttäminen Kokkolassa hanke 2004 – 2005 Nuorten suojaavat tekijät –toimintamalli (Kokkolan kaupunki/Perusturvakeskus ja Kokkolanseudun terveyskeskuskuntayhtymä), Erilaiset oppijat – yhteinen koulu 2004 -2006 (Kokkolan peruskoulut) sekä muita opetustoimen hankkeita.

Esiselvitystyön myötä saatiin projektille useamman vastaavanlaisen kehittämishankkeen tietoja ja kokemuksia. Lisäksi projektin kehittämistyön aikana etsittiin jatkuvasti hyödynnettävää tietoa ja kokemusta meneillä olevista vastaavanlaisista hankkeista kuten PerheTreffit toiminta (Helsingin kouluraittiuspiiri ry) ja Yhteispeli-hanke 2007-(2016) (THL), sekä mahdollisista hyödynnettävistä tuotetuista materiaaleista kuten Tunne etsivä (kalliolan nuorten julkaisu) ja Harjoitus tekee mestarin (Tytöjen talo, Helsinki) yms.

Muiden hankkeiden ja toimijoiden kehittämistyön tuloksia hyödynnettiin ideoinnissa ja projektin toimintaan soveltaen. Esiselvitystyö sekä muiden kehittämistyön tuloksien hankkiminen auttoi projektia luomaan omaa rooliaan kyseisen kehittämishaasteen parissa sekä kehittämään yhdessä kohderyhmän kanssa kokeiltavia toimintoja.

2. Mikä oli Taitavat Nuoret – projekti

Taitavat Nuoret -projektin päämääränä oli varhaisnuorten tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen sekä rakentaa entistä eheämpää kumppanuutta lapsen, perheen, koulun ja alueen lapsi – sekä nuorisotoimijoiden välille. Tavoitteena oli löytää uusia poikkihallinnollisia yhteistyötoimintamalleja alakouluissa tehtävään lastensuojelulliseen ennaltaehkäisevään työhön. Lisäksi tavoitteena oli toiminnallisuuden ja osallisuuden mahdollistamisen kautta lasten kasvun, itsetunnon ja sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukeminen yhteistyössä koulun opetushenkilöstön, vanhempien sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Projektin kohderyhmäksi valikoitui projektin yhteistyökumppanin Halkokarin koulun 2007-2008 lukukauden 5. luokat, koska haluttiin toimia tietyn ikäryhmän kanssa projektin kolme toimintavuotta ylittäen samalla nivelvaiheen (alakoulu-yläkoulu). Koulutoimijan näkökulmasta koettiin että yleensä 5.luokan tuntumassa alkoi oppilaissa tapahtua muutoksia lähestyvän murrosiän vuoksi ja kyseisen ikäryhmän vaiheeseen haluttiin kehittää lisää tukea tarjoavia toimintamuotoja. Projektin toiminta sidottiin täten kulkemaan kyseisen ikäryhmän kanssa 5.-7. luokan kehitysvaiheet lävitse, kehittäen samalla kokemusten myötä lapsilähtöisiä tukitoimintamuotoja.

Taitavat Nuoret – projektin ensisijaisena hyödynsaajana olivat Halkokarin koulun syksyn 2007 aloittavat 5. luokan lapset (67 lasta) ja heidän perheensä aina vuoden 2009 loppuun saakka. Toissijaisena hyödynsaajina projektissa olivat sitoutuneet yhteistyökoulut: Halkokarin koulu (alakoulu) ja Hakalahden koulu (yläkoulu), jotka olivat sitoutuneet projektin toimintaan. Projektityöntekijä aloitti verkostoitumisen kesällä 2007 kiertämällä Kokkolan paikalliset lapsi- ja nuorisotoimijat lävitse keskustellen eri toimijoiden näkemyksistä tällaisen projektin mahdollisuuksista.

Projektin ohjausryhmä rakennettiin projektille tärkeistä yhteistyökumppaneista sekä sidosryhmistä: Halkokarin koulu (rehtori Arto Lauri), Hakalahden koulu (rehtori Eija Mikkola/ Harri Kangasniemi), koulukuraattori (Päivi Kaustinen/ Carola Sandbacka/Anne Peltola/Maria Indola), Kokkolan suomalaisen seurakunnan oppilaitospastori (Päivi Lapinoja/ Jonna Ollikainen), lastensuojeluyksikkö NOPSAn sosiaalityöntekijä (Minna Lönnbäck), Halkokarin nuorisotyöntekijä (Tarja Harju-Karhula), nuorisopalveluiden johtaja (Ronnie Djupsund), Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen sosiaalityön professori (Aila-Leena Matthies), Pohjanmaa-hankeen edustus (Saara Lång/ Pia Takala), Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikön koulutusohjelmajohtaja (Pirjo Forss-Pennanen), Kokkolan ensi- ja turvakodin hallituksen puheenjohtaja (Anja Mehtälä/ Eija Mikkola), Kokkolan ensi- ja turvakodin toiminnanjohtaja (Marita Loukiainen) sekä Taitavat Nuoret –projektin työntekijä (Katja Hakola).

Projektin edetessä yhteistyökumppaneiksi Halkokarin ja Hakalahden koulujen lisäksi korostuivat Torkinmäen koulu, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulujen esittävän taiteen yksikkö sekä sosiaali- ja terveysalan yksikkö, Kokkolan nuorisopalvelut, Kokkolan suomalainen seurakunta ja Draamakipinä Oy. Näiden yhteistyökumppaneiden ja kohderyhmän avulla kehitettiin ja pilotoitiin projektissa tuotetut toimintamallit.

Projektin toiminta aloitettiin luomalla mahdollisuudet kohderyhmälle ja yhteistyökumppaneille tulla kuulluksi, siten haluttiin antaa tilaa kohderyhmän lapsille, vanhemmille ja yhteistyökoululle tuoda varsinaiset tarpeet esille sekä osallistaa heidät myös luomaan tarpeisiin vastaavat toimintamallit. Toimintavuosi 2007 kului projektin tutuksi tulemiseen ja sen tuomien mahdollisuuksien käsittelyyn kohderyhmän ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintavuonna 2008 keskityttiin erilaisten ideoiden ja toimintojen toteutukseen ja kokeiluun. Toimintojen yhteydessä toteutettiin seuranta ja arviointia sekä kerättiin aktiivisesti palautetta kohderyhmältä sekä yhteistyökumppaneilta. Projekti aloitti toimintojen toteutuksen yhdessä kohderyhmän ja yhteistyökumppaneiden kanssa ja toimintamallien hahmottuessa sekä vastuuroolien selkiytyttyä projekti aloitti poistumisensa toiminnasta. Projektin päättyessä Halkokarin koululla ja Hakalahden koululla jatkuivat kehitetyt toimintamallit eri yhteistyökumppaneiden kanssa.

3. Projektin toiminnot

3.1 Projekti vuonna 2007

Taitavat Nuoret – projekti aloitti toimintansa Halkokarin koululla maaliskuussa 2007 yhdellä kokopäiväisellä projektityöntekijällä.

Kyselyt vuonna 2007

Ensimmäinen kysely oli keväällä 7.-luokkalaisille koskien yläkouluun siirtymiseen liittyvistä peloista ja niiden toteutumisesta, johon vastasi 145 oppilasta Hakalahden 7.luokalta. Kyselystä selvisi että eniten oppilaat olivat pelänneet ennen yläkouluun siirtymistä että joutuvat eri luokkaan kavereiden kanssa tai etteivät löydä oikeaan luokkaan. Näiden pelkojen toteutumisesta arvioitaessa oli koulupäivien liiallinen pituus toteutunut, mutta ei niinkään se että joutuisi eroon kavereista. Oppilaat toivoivat että yläkouluun siirryttäessä kerrottaisiin enemmän tulevasta omasta luokasta ja sen oppilaista, koululuokista ja liikkumisesta niissä sekä opettajista. Pääsääntöisesti yläkoulu koettiin kuitenkin myönteisenä ja osa jopa mukavampana kuin alakoulu. Tämän kyselyn pohjalta voitiin suunnitella niitä toiminnan ideoita, joilla projektin kohderyhmän kanssa käsitellä sekä ennaltaehkäistä yläkouluun liittyviä pelkoja ja pehmentää siten nivelvaihetta.

Kohderyhmän lasten vanhemmille tehtiin kysely keväällä vanhempien kokemuksista koulun ja kodin välisestä yhteistyöstä, vanhemmuuteen liittyvien haasteiden kokemisesta sekä halusta osallistua projektin toimintaan. Kyselyyn vastasi 60 vanhempaa. Kyselystä selvisi että pääsääntöisesti vanhemmat olivat hyvin tyytyväisiä koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön, mutta 28% ei tiennyt puututaanko koulussa riittävän ajoissa ongelmiin ja otetaan yhteyttä kotiin sekä 38% vanhemmista koki etteivät vanhemmat pääse vaikuttamaan koulun toiminnan kehittämiseen. Vanhemmuuteen liittyvistä asioista haastavimmiksi vanhemmat kokivat lapsen kanssa tunteiden käsittelemisen (32%), fyysisen koskemattomuuden takaamisen (27%) sekä rajojen asettamisen (27%). Vanhempien tahtotilaa projektin toimintoihin liittyen selvisi että 45% vanhemmista halusi

osallistua mahdollisiin vanhemmuutta käsitteleviin teemailtoihin ja 43% halusi osallistua myös projektin järjestämiin tapahtumiin perheille. Vanhemmille suunnatun kyselyn tuloksien avulla voitiin hahmottaa alustavasti mitä tukea vanhemmat kaipasivat itselleen sekä koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön. Kyselyn jälkeen aloitettiin syksyllä projektissa oma vanhempainryhmä, jossa vanhemmat kokoontuivat hakemaan vertaistukea toisistaan sekä suunnittelemaan vanhemmille tarkoitettua toimintaa.

Toiminnot vuonna 2007

Syksyllä aloitti projektityöntekijä Halkokarin koululla yhteistyön koulun 5.-luokkalaisten, heidän opettajiensa ja vanhempiensa kanssa toimimalla sekä kouluajan sisällä että sen ulkopuolella. Projekti aloitti useita toimintoja vuonna 2007 (kts. Liite 1). Projektissa pystyttiin vuoden 2007 osalta rakentamaan hyvä yhteistyö lasten ja heidän vanhempiensa, luokanopettajien ja Halkokarin koulun henkilöstön kanssa sekä verkostoitumaan paikallisesti eri lapsi- ja nuorisotoimijoiden kanssa. Projektin aloitus oli onnistunut ja siten saatiin kehittämistyölle vakaa pohja yhdessä kohderyhmän, yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien kanssa.

3.2 Projekti vuonna 2008

Taitavat Nuoret -projektissa vuonna 2008 keskityttiin toiminnalliseen kehittämiseen yhdessä lasten, vanhempien, luokanopettajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toiminnallisuudella hankittiin tietoa ja kokemuksia, joiden avulla voitiin hahmotella ja suunnitella erinäisiä toimintamalleja yhteistyökumppaneiden kanssa. Projekti pysyi hyvin kehittämistyönsä aikataulussa.

Kyselyt vuonna 2008

Erinäisiä pienimuotoisia palautekyselyitä toiminnoista.

Toiminta vuonna 2008

Toimintavuoden aikana keskityttiin erilaisten ryhmätoimintojen toteutukseen. Erityisesti keskityttiin toimintaan lasten kanssa eri teemojen kuten kehittyminen, lähestyvän murrosiän tuomat haasteet, lapsen elämän oikea ja väärä, sosiaaliset vuorovaikutustaidot ja koulumotivaation osalta. Teemoja käsiteltiin toimintoina sekä kouluajalla että vapaa-ajalla ryhmä- ja yksilötyöskentelynä. Erilaiset pienryhmätoiminnot ja kerhot tuottivat tulosta myönteisistä vaikutuksista lasten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Teemat ja toiminnot toteutettiin lasten tarpeista lähtien ja niiden avulla voitiin rakentaa runkoa siitä mitä koulussa tehtävä ennaltaehkäisevä työ voisi olla yhteistyömalleina koulun ja eri toimijoiden välillä. Vuosi 2008 oli projektille toimintaan keskittynyt vuosi (kts. Liite 1.). Vuonna 2007 aloitettu vanhempainryhmällä oli kolme kokoontumista, mutta loppuvuotta kohden toiminta lopetettiin vähäisen osallistujamäärän vuoksi ja projekti priorisoi toiminnan kehittämisen lasten kanssa ensisijaiseksi toiminnakseen.

Projektin kokemustietoa toimintamallien taustalla:

- ❖ Lasten yksilötapaamisien sekä erilaisten koulutilanteiden kautta hahmottui projektille kokemus siitä että lapset tarvitsivat tukea erityisesti seuraaviin teemoihin: yksinäisyys/kaverit, suhde omiin vanhempiin, ihastumiset ja seurustelut, seksuaalinen kehittyminen, oma osaaminen ja itsetunto, masennus ja pahaolo, ryhmässä toimimisen taidot ja sosiaaliset vuorovaikutustaidot.
- ❖ Vanhempien yksilötapaamisien, vanhempainryhmän ja vanhempainiltojen kautta hahmottui projektille kokemus siitä että vanhemmat tarvitsivat tukea erityisesti lapsilleen erinäisiin tilanteisiin kouluajalla ja vapaa-ajalla sekä tukea lapselleen projektin kautta perheessä vallitseviin tilanteisiin. Tukea vanhemmuuteen vanhemmat kaipasivat nimenomaan erilaisten lapsille sattuneiden tilanteiden käsittelyyn sekä kouluajalla että vapaa-ajalla. Vanhemmuuden vertaistuki koettiin hyödylliseksi ja tarpeelliseksi, mutta vanhempien aktiivisuus itselle suunnatun toiminnan järjestelyyn sekä toteuttamiseen osoittautui vähäiseksi.
- ❖ Koulun ja luokanopettajien kanssa toteutuneen kasvatuskumppanuuden kautta hahmottui projektille kokemus siitä että koulu ja luokanopettajat tarvitsivat tukea seuraaviin teemoihin: kiusaaminen, riidat, huono yhteishenki, syrjäytyneet oppilaat, päihdepuheet, näpistely, keskittymisvaikeudet ja häiriköinti, ongelmat läksyjen teossa, koulumotivaation puute.
- ❖ Poikkihallinnollisten yhteistyötoimintojen alkaessa projektille hahmottui kokemus siitä että kehittävän poikkihallinnollisen verkostoyhteistyön aloitukseen erityisesti tarvittiin ulkopuolista koordinaattoria ”juoksemaan yhteen ideat ja toteutuksen aloitus”.

Vuoden 2008 aikana hahmoteltiin seuraavia toimintamalleja:

- ❖ Psykososiaalisen tuen ohjelman rakentaminen yhteistyössä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikön ja Kokkolan nuorisopalveluiden kanssa.
- ❖ Teatteripajatoiminnan mallinnus Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun esittävän taiteen yksikön ja heidän opiskelijoiden kanssa.
- ❖ Ennaltaehkäisevä päihdetyö 4.-6. luokille ohjelman rakentaminen yhteistyössä Kokkolan nuorisopalveluiden kanssa.
- ❖ Ryhmäyttämispäivä 7. luokkalaisille (kun projektin kohderyhmä siirtyy yläkouluun).

3.3 Projekti vuonna 2009

Kyselyt vuonna 2008

Sosiaalityön Pro gradu-tutkielman, ”On paljon erilaisia toimintoja ja jokainen voi valita niistä mieleisensä” Kuudesluokkalaisten käsityksiä osallistumisesta, projektille toteutti Anne Kujala. Gradun aineistona toimivat projektin kohderyhmän lasten kirjoitelmat otsikolla ”Minä ja Taitavat Nuoret – projekti”. Gradun tutkielma toimii projektin lasten palautteena ja arviona projektin toimivuudesta ja vaikuttavuudesta heidän näkökulmastaan. (kevät09)

Kysely Hakalahden pajatoiminnasta toteutettiin projektin kohderyhmän lapsille sekä rinnakkaiskoulun 6. luokkalaisille, jotka kävivät yläkoulussa osana opintojaan toteuttamassa Fysiikan ja Kemian tunnit. Kyselyn avulla kartoitettiin lasten kokemuksia yläkoulussa käymisestä oppituntien puitteissa sekä kokemuksista siellä opiskelusta ja olemisesta. Kyselyn tuloksia hyödynnettiin yläkouluun tutustumista ja siihen valmistautumista varten. (kevät09)

Osallisuuskysely Halkokarin oppilaille toteutettiin projektin kohderyhmän lisäksi myös Halkokarin 4.-5.luokille eli yhteensä kolmelle eri ikäryhmälle. Osallisuuskyselyn avulla haluttiin kartoittaa miten koulussa toteutui oppilaiden kuuleminen ja osallisuus heidän kokemanaan ja miten sitä voisi kehittää heidän mielestään. Kyselyn tuloksia käytettiin Halkokarin koulun lasten osallisuuden lisäämiseksi koulun toiminnassa. (kevät09)

Palautekysely yläkoulun tutustumisillasta lapsille ja vanhemmille. Kyselyn tuloksia käytettiin uuden mallin jatkamiseksi yläkouluun tutustumista varten (yhteinen tutustumisilta lapsille ja vanhemmille malli). (kevät09).

Palaute/arviointikysely kohderyhmän vanhemmille projektista. Kyselyn tulokset toimivat vanhempien palautteena ja arviona projektin toimivuudesta ja vaikuttavuudesta heidän näkökulmastaan. (kevät09)

Palaute/arviointikysely luokanopettajille projektista. Kyselyn tulokset toimivat luokanopettajien palautteena ja arviona projektin toimivuudesta ja vaikuttavuudesta heidän näkökulmastaan. (kevät09)

Palautekysely 7. luokkien ryhmäyttämispäivästä oppilaille, luokanvalvojille ja verkostotoimijoille. Kyselyn tulokset kehittävät ja vahvistavat ryhmäyttämispäivän jatkuvaa toteutusta verkostoyhteistyöllä uutena poikkihallinnollisena yhteistyömallina. (syksy09)

Toiminta vuonna 2009

Vuonna 2009 projekti keskittyi muodostamaan poikkihallinnollisella yhteistyöllä toteutettavia toimintamalleja, joita pilotoitiin sekä Halkokarin että Torkinmäen alakouluissa ja Hakalahden yläkoulussa (kts. Liite 1.).

4. Projektin tiedotus ja materiaalityönto

Projektille rakennettiin oma tiedotussuunnitelma, joka ohjasi projektin sekä sisäistä että ulkoista tiedotusta koko projektin ajan. Projektista tiedotettiin keväällä 2007 ensimmäisinä Halkokarin koulun kohderyhmän luokanopettajia, joiden kanssa käytiin lävitse projektin tuomat mahdollisuudet kouluympäristöön ja luokkaan sekä käsiteltiin luokanopettajien tarpeet. Seuraavaksi tiedotettiin kohderyhmän vanhempia järjestämällä oma vanhempainilta projektia koskien sekä lapsia tiedotettiin kouluajalla projektityöntekijän kiertäessä esittäytymässä jokaisessa luokassa (3 luokkaa). Kesän 2007 aikana projekti verkostoitui Kokkolan seudun eri lapsi- ja nuorisotoimijoiden kanssa keskustellen projektin tuomista mahdollisuuksista.

Koko projektin toiminnan aikana sisäistä tiedotusta kohderyhmän lapsille ja vanhemmille hoidettiin sekä koulun välityksellä että suoraan yhteydenpitona. Sisäinen tiedotus kouluhenkilöstön kanssa sujui hyvin, vaikkakin keskusteluajat luokanopettajien kanssa rajoittuivat aina joko välitunteihin tai koulupäivän päätteeksi. Tästä johtuen tarpeen vaatiessa järjestettiin oma suunnittelupalaveri luokanopettajien, rehtorin, kuraattorin ja projektityöntekijän kesken projektin toimintojen ja suunnitelmien tarkastelemiseksi. Projektin tiedotus yhteistyökumppaneille tapahtui pääsääntöisesti yhteistyökokoontumisien sekä muun yhteydenpidon välityksellä. Sidosryhmille tiedottamista hoidettiin verkoston kautta sekä ohjausryhmän avulla. Julkinen tiedottaminen tapahtui median avulla.

Projektista ja sen toiminnoista julkaistuja mediajuttuja:

- lehtiartikkeli ” Erilainen koulupäivä”, juttu Taitavat Nuoret –projektin aloitusleiristä Vasikkasaassa, Kokkolan sanomat 13.9.2007
- lehtiartikkeli ” Taitavat nuoret saattelee yläkouluun”, Kokkola lehti 28.11.2007
- uutisjuttu Taitavat Nuoret -projektista, Pohjanmaan paikallisuutiset TV2 28.11.2007
- lehtiartikkeli ”Omatoimiset tanssityöt ryhtyivät tuumasta toimeen”, juttu Taitavat Nuoret –projektin tukemasta tanssiryhmästä, Kokkolan sanomat 13.3.2008
- lehtiartikkeli ”Halkokarilla varaslähtö vappuun”, juttu Taitavat Nuoret –projektin koordinoimasta vappuriehasta yhdessä lasten kanssa, Kokkola lehti 23.4.2008
- mielipidekirjoitus ”Kiito Halkokarin koulun vappujuhlasta. Koulun pitää olla muutakin kuin opiskelua: luovuus on in.” tekstiviestit Kokkola lehti 30.4.2008
- lehtiartikkeli ”Tempauspäivä keräsi Halkokarilaiset yhteen” juttu Taitavat Nuoret – projektin ja lasten vappuriehasta, Kokkolan sanomat 8.5.2008
- lehtiartikkeli ” Yläkouluun siirtyminen voi herättää pelkoja” juttu teatteripajasta Kokkolan sanomat 14.5.2009
- lehtiartikkeli ”Luokkahenkeä nostamassa”, juttu Hakalahden 7.luokkien ryhmäyttämispäivästä, KeskiPohjanmaa 19.8.2009
- radiojuttu 7.luokkien ryhmäyttämispäivästä Radio Keski-Pohjanmaa 19.8.2009
- lehtiartikkeli ”Jatkorahoitusta odotellessa” juttu Taitavat Nuoret projektin päätösseminaarista ja Taitavat Nuoret ohjelman oppaasta, Keskipohjanmaa 25.11.2009

Projekti tuotti toiminta-aikanaan oman projektiesitteen tiedotusta varten että Taitavat Nuoret ohjelmaan oppaan alakouluille ja harjoittelijoille ohjelman toteuttamiseksi alakouluissa.

5. Arviointi projektista

Taitavat Nuoret – projektin arviointi keskittyy sisäiseen arviointiin projektin oman kokemustiedon sekä kohderyhmältä ja yhteistyökumppaneilta kerätyn palautteen pohjalta. Projektin sisäisessä arvioinnissa kiinnitetään huomiota projektin ensimmäisen asteen vaikuttavuuteen eli tuloksiin sekä toisen asteen vaikuttavuuteen eli kestäviin ratkaisuihin projektin tavoitealueilla. Sisäisessä arvioinnissa arvioidaan projektin työn etenemistä suunnitelmien ja tavoitteiden mukaisesti, toiminnan vaikuttavuutta sekä kohderyhmässä että yhteistyökumppaneissa. Lisäksi arvioidaan projektin verkostoitumista ja rakennettuja toimintamalleja.

5.1 Työn etenemisen arviointi

Projektisuunnitelmaa täsmennettiin omalla aikataulutussuunnitelmalla, johon vaiheistettiin ennakkoon projektin eteneminen (Liite 2.). Projekti toteutti onnistuneesti aikataulusuunnitelmaansa. Antamalla aikaa kohderyhmän lapsille ja vanhemmille rauhassa tutustua projektityöntekijään ja projektin tarjoamiin mahdollisuuksiin, saatiin kohderyhmä osallistumaan alusta alkaen toimintojen suunnitteluun sekä toteutukseen. Projektin kohderyhmä aktivoitui nopeasti projektiin ja osallisuudesta tuli yksi keskeisin tekijä projektissa. Erityisesti vuoden 2008 aikana toteutettiin erilaisia toimintoja, joita oli yhdessä lasten kanssa suunniteltu. Eri toimintojen ja kokeilujen kautta alkoi projektille hahmottua toimintamalleja, joilla tukea lasten itsetuntoa ja sosiaalisia vuorovaikutustaitoja sekä mahdollistaa lasten oma osallisuus toimintojen suunnittelusta, toteutukseen ja arviointiin.

Vuoden 2008 ja 2009 aikana pilotoitiin hahmoteltuja toimintamalleja yhdessä eri yhteistyökumppaneiden kanssa. Pilotoinnit tehtiin alusta alkaen koulun ja yhteistyökumppaneiden välisenä yhteiskokeiluina, joita projekti tuki oman kokemustietonsa avulla sekä avusti toimintojen toteutuksen koordinoituvuudessa. Projektilla oli pilotointien yhteydessä alullepanijan rooli, sillä tällaisen kehittämistyön koordinointiin ei yhteistyötoimijoilla ollut resursseja. Pilotointien toteutuksen alkaessa yhteistyökumppaneiden rooli toteuttajina korostui ja projekti astui enemmän syrjään sivustakatsojan rooliin. Projekti saavutti mukaan kehittämistoimintaansa oleelliset yhteistyökumppanit, jotka saatiin sitoutumaan kehittämistoimintaan ja tuotettuihin toimintamalleihin sitomalla eri osapuolien omat intressit yhteiseen visioon lasten hyvinvoinnin lisäämisestä. Projektin eri kehitysvaiheet on kuvattu Liitteessä 3.

Projekti tuotti myös uusia kehittäviä yhteistyömuotoja kuten ennaltaehkäisevän päihdetyö 4.-6.luokille mallin, jota Halkokarin koulu ja Kokkolan nuorisopalvelut kehittävät ja pilotoivat vuosien 2009–2011 ajan. Kyseinen yhteistyöidea syntyi projektin ohjausryhmän keskusteluissa ja sai välittömän tuen sekä yhteistyökumppanit.

Projektin etenemistä voidaan myös arvioida sen kehittämis- ja tulostavoitteiden saavuttamisen kautta, arviointi luvussa 6. Kehittämis- ja tulostavoitteiden saavuttaminen.

5.2 Vaikuttavuuden arviointi

Taitavat Nuoret – projektin ensimmäisen asteen vaikuttavuutta eli tuloksia siitä mikä on ollut projektin toimintojen välitön vaikutus kohderyhmän lapsiin, vanhempiin ja yhteistyökumppaneihin voidaan arvioida saadun ja kerätyn palautteen sekä projektin oman kokemustiedon avulla. Projektin aikana on toiminnoista kerätty palautetta itse lapsilta ja vanhemmilta. Palaute on ollut kaikissa toiminnoissa pääsääntöisesti myönteistä ja toiminnot on koettu tarpeellisiksi ja mieluisiksi. Erityisesti hyvää palautetta on saatu siitä että projektin toiminnoissa on aina jo suunnitteluvaiheessa huomioitu lasten ja/tai vanhempien osallistuminen päätöksentekoon toimintojen suhteen.

Projektin kohderyhmän lasten kokemuksista ja palautteesta liittyen projektiin ja sen toimintoihin on tuotettu sosiaalityön pro gradu ” On paljon erilaisia toimintoja, joista jokainen voi valita mieleisensä” Kuudesluokkalaisten käsityksiä osallistumisesta. Pro gradun on toteuttanut Anne Kujala ja sen tuloksia on esitelty luvussa 6. Kehittämisen ja tulostavoitteiden saavuttaminen.

Taitavat Nuoret – projektin viimeisenä toimintavuotena (keväällä 2009) kerättiin kohderyhmän lasten vanhemmilta palautetta projektiin liittyen. Kyselyyn vastasi 54 vanhempaa. Palautteen mukaan vanhemmista lähes kaikki kokivat että projekti oli mahdollistanut lapsille lisää tukea ja turvaa koulunkäyntiin sekä mahdollisuuden lapsille jakaa murheita ja huolia turvallisen aikuisen kanssa. Vastanneista vanhemmista lähes puolet oli itse saanut projektista tukea oman lapsensa sosiaalisiin suhteisiin ja niihin liittyviin tilanteisiin, enemmän yhteistä toimintaa lasten kanssa sekä enemmän toimintamahdollisuuksia yhdessä muiden vanhempien kanssa. Vanhempien antama palaute projektista oli erittäin myönteistä ja seuraavaksi joitakin vanhempien kirjoittamia kommentteja projektista: ”Tosi mahtava ja tarpeellinen juttu! Toivottavasti jatkuu”, ”Toivottavasti muillakin lapsilla on mahdollisuus jatkossa päästä tällaiseen projektiin mukaan 'projektin tulisi kuulua osana koulunkäyntiä'.”

Projektin yhteistyökumppaneiden antama palaute projektin toiminnasta ja vaikuttavuudesta oli myönteistä. Projektin oli koettu antavan uusia yhteistyön toimintamahdollisuuksia sen koordinoitessa kasaan yhteistyön mahdollisuudet ja niiden toteutuksen aloituksen. Projektin kohderyhmän luokanopettajilta kerätyssä palautteessa projektista korostui luokanopettajien kokema tuki omaan jaksamiseen opettajan työssä, sillä projekti-työntekijän kanssa oli voinut jakaa yhteistä vastuuta lasten kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa sekä tarjota lisätukea myös vanhemmille myös lasten vapaa-aikaan liittyviin asioihin. Luokanopettajat arvioivat projektin erityisesti tuoneen omille oppilailleen turvallisen aikuisen tukea, tukea itsetunnon kehittymiseen, kuulluksi tulemistä sekä mielekästä toimintaa. Luokanopettajat kokivat projektin erittäin onnistuneeksi opettajan näkökulmasta ja tuoneen uusia mahdollisuuksia luokalle sekä yksittäisille oppilaille kehittyä ja saada tukea.

5.3 Verkostoitumisen arviointi

Taitavat Nuoret – projekti onnistui verkostoitumaan kohderyhmän vanhempien kanssa ja toimimaan osana lasten arkea niin kouluajalla kuin vapaa-ajallakin. Onnistunutta verkostoitumista vanhempien kanssa todensi projektin ja vanhempien välinen luottamus, joka näkyi yksilötyössä vanhempien kanssa sekä projektin sallittuna roolina koulun ja kodin välisessä yhteistyössä. Projekti tavoitti lähes kaikki kohderyhmän perheet eri toimintojen avulla ja erityisesti projektille annettiin roolia lasten tukemisessa koulutyön, sosiaalisten suhteiden ja tilanteiden osalta.

Projekti verkostoitui erinomaisesti yhteistyökouluun, jossa projektin toiminnat toteutettiin. Projektin alkuvaiheessa oli haastavaa hakea projektityöntekijälle ja projektille tarpeellista roolia kouluajalla osana koulun arkea. Onnistuneen verkostoitumisen myötä projekti sai toimivan roolin osana koulun arkea: lasten kanssakulkijana ja tukena, luokanopettajien ja vanhempien kasvatuskumppanina sekä koko koulun yhteisöllisyyden tukijana.

Projekti verkostoitui onnistuneesti sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Projekti on ottanut mukaansa sekä seuranta- ja arviointia toteuttavaan ohjausryhmäänsä laajan sidosryhmäverkoston. Toimintojen aloituksen yhteydessä projekti rakensi heti yhteistyömahdollisuuksia eri toimijoiden kanssa ja otti heidät mukaan kehittämään pilotoitavia toimintamalleja.

5.4 Toimintamallien toteutuminen

Taitavat Nuoret – projekti on toiminta-aikanaan pystynyt kehittämään yhdessä kohderyhmän lasten, koulujen sekä yhteistyökumppaneiden kanssa erilaisia toimintamalleja, joilla tukea lasten hyvinvointia ja ehkäistä syrjäytymistä ja pahoinvointia. Yhteistyöllä kehitetyt toimintamallit on projektin aikana pilotoitu yhteistyömalleiksi, joilla on vaikutusta koulun toimintakulttuuriin ja yhteistyötoimintaan. Projektin tuottamat poikkihallinnolliset yhteistyötoimintamallit ovat siten kestäviä ratkaisuja projektin tavoitealueilla.

5.4.1 Taitavat Nuoret ohjelma ja opas

Taitavat Nuoret ohjelma, psykososiaalinen tukiohjelma peruskoulujen 5.-6. luokille kehitettiin projektissa kokemustiedon perusteella ja lasten tarpeista lähtöisin. Ohjelma on tarkoitettu peruskouluissa toteutettavaan ennaltaehkäisevään työhön. Ohjelmaa sisältää neljä erilaista toimintamallia ja ne voidaan toteuttaa sosionomi /nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja opiskelijoiden työharjoitteluina ja opinnäytteinä yhteistyössä koulun henkilöstön ja erityisesti luokanopettajien kanssa. Taitavat Nuoret ohjelma toteutusta varten on tuotettu opas, joka toimii työvälineenä alakouluille ja sen harjoittelijoille. Harjoittelijat pystyvät oppaan avulla suunnittelemaan ja toteuttamaan yhteistyössä luokanopettajien kanssa sovittua ohjelman osiota vastaamaan luokan, ryhmän tai yksilöiden tarpeisiin. Seuraavaksi

on arvioitu ja esitelty miten ohjelman eri toimintaosiot kehittyivät projektin kokemuksen myötä.

Taitavat Nuoret ohjelman ensimmäinen toimintamalli sisältää neljä eri työpajaa, joiden idea on lähtöisin projektin kokemustiedosta kohderyhmän kanssa toimimisesta sekä luokanopettajien tarpeesta saada lisätukea oppilailleen. Lasten omat huolenaiheet liittyivät lähes aina oman osaamiseen ja minäkuvaan sekä sosiaalisiin tilanteisiin muiden kanssa koulussa että vapaa-ajalla. Torkinmäen koululla käydyssä yhteistyökeskusteluissa projektin kokemustieto ja 6. luokanopettajien tarve kohtasivat samoissa teemoissa, jonka lisäksi kehittämistyö istui Torkinmäen 6.luokkalaisille järjestettävään pajatoimintaan. Yhdessä luokanopettajien ja projektin sosionomiharjoittelijan kanssa lähdettiin kehittämään omia pajakokonaisuuksia tarvelähtöisesti. Pajojen kehittämisessä hyödynnettiin valtakunnallisia materiaaleja eri hankkeista soveltaen sekä kehitettiin aivan uusia omia harjoitteita. Tuloksena syntyi neljä eri pajakokonaisuutta, joista pajat 1.-3. pilotoitiin Torkinmäen 6.luokkalaisille. Taitavat Nuoret ohjelma sisältää pajakokonaisuudet: 1) Minäkuvan vahvistaminen 3x45min. 2) Sosiaaliset vuorovaikutustaidot 3x45min. 3) Lapsen oikeudet ja velvollisuudet 3x45min. 4) Lähestyvä murrosikä 3x45min. Työpajoissa suoritetaan sekä yksilö- että ryhmätehtäviä ja ne keskittyvät itsetunnon, minäkuvan ja sosiaalisten vuorovaikutustaitojen tukemiseen. Pilotoinnin jälkeen pajoja toteuttanut projektin sosionomiharjoittelija keräsi omaa opinnäytetyötään varten palautteet pajakokonaisuuksista Torkinmäen 6. luokkien opettajilta että oppilailta. Palautteen sekä pajakokemuksien avulla kehitettiin sekä pajakokonaisuuksia että yksittäisiä harjoitteita.

Pajakokonaisuuksista kerätyn palautteen mukaan opettajat (3hlö) antoivat palautetta, jossa he arvioivat että luokan väliset suhteet olivat parantuneet siten että ne oppilaat, jotka aiemmin eivät olleet paljon tekemisissä toistensa kanssa, puuhailivat nyt yhdessä myös koulussa. Lisäksi pajojen harjoitteet olivat laittaneet oppilaat aidosti pohtimaan asioita ja teemat olivat herättäneet hyvin keskustelua oppilaiden välillä. Joskin tehtäviä oli joissakin pajoissa ollut liian paljon ja aikaa keskustelulle oli jäänyt vähemmän. Lasten (47hlö) antaman palautteen mukaan vastanneista 22/45 oli kokenut mukavalta sen että oli saanut myönteistä palautetta itsestään loistava tähti – harjoitteen avulla. Vastanneista 22/45 koki pajatyöskentelyn seurauksena tunnistavansa miten oli muuttunut 5. ja 6. luokkien aikana. Vastanneista 21/45 koki että oli pajojen aikana oppinut tuntemaan muita ryhmäläisiä paremmin. Vastanneista 29/45 koki pajatyöskentelyn seurauksena tietävänsä nyt paremmin miten heidän tulisi käyttäytyä eri paikoissa. Opettajilta sekä lapsilta kerätyn palautteen mukaan voidaan todeta että pajakokonaisuuksien sisältö että niiden toteutus olivat onnistuneet vastaamaan niiden pohjalla olleisiin tarpeisiin.

Taitavat Nuoret ohjelman toisena toimintamallina on luokkakerho/monitoimikerho malli. Projekti havainnoi toiminta-aikanaan koulussa kuinka haasteelliseksi luokka osoittautui eri tilanteissa riippuen siitä mikä oli luokalla oleva yhteishenki. Yhteistyökeskusteluissa Halkokarin kohderyhmän luokanopettajien kanssa haluttiin lähteä vaikuttamaan erityisesti luokassa vallitsevaan ilmapiiriin ja oppilaiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin, jotka myös monet oppilaat kokivat ajoittain vaikeiksi ja ongelmallisiksi. Huolenaiheet, joista lapset halusivat keskustella projektityöntekijän kanssa, liittyivät usein oman luokan oppilaisiin ja heidän kanssaan tapahtuneisiin tilanteisiin. Tarpeeseen vastaavaa toimintaa suunniteltaessa haluttiin ottaa lapset mukaan heti alkuvaiheessa suunnittelemaan mitä luokka voisi tehdä

yhdessä oman me-hengen luomiseksi ja parantamiseksi. Hyväksi mahdollisuudeksi koettiin oma luokkakerho, jonka toiminnan ja säännöt luokan lapset saivat itse suunnitella. Kerhotoiminnan tueksi lapset saivat turvallisen aikuisen (projektityöntekijän ja myöhemmin sosionomiharjoittelijan), jonka avulla toteuttaa luokkakerhon suunnitelmat ja harjoitella kerhossa erilaisia vuorovaikutustaitoja. Kerhotoiminnan tavoitteena oli järjestää lapsille mielekästä toimintaa kouluajan ulkopuolella sekä ryhmyttää kohderyhmänä olevaa luokkaa (luokkakerho) tai ikäryhmää (monitoimikerho). Tavoitteena oli saada mukaan myös niitä lapsia, joilla ei muuten ollut harrastuksia kouluajan ulkopuolella.

Luokanopettajien ja lasten palautteen myötä projekti koki sekä luokkakerhon että monitoimikerhon onnistuneiksi malleiksi, joilla tarjota lisämahdollisuuksia oppilaille myönteiseen yhteiseen tekemiseen vapaa-ajalla. Toiminnan vaikutuksena oli sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden parantuminen ja yksittäisten toimintaan mukaan saatujen oppilaiden hyvinvoinnin lisääntyminen. Luokkakerhoja toteutettiin projektin aikana Halkokarilla kolme kertaa ja Torkinmäellä yksi monitoimikerho, tulokset kaikista näistä kerhoista olivat myönteisiä. Kyseiset luokat ovat jälkikäteen kyselleet ja toivoneet kovasti jatkoa kerhoilleen. Lapset erityisesti arvostivat sitä että he saivat itse suunnitella ja päättää kerhon säännöt, toiminnan ja muut tarvittavat päätökset. Projekti koki että lisäämällä lasten osallisuuden mahdollisuuksia voidaan lisätä myös lasten aktiivisuutta ja voimaannuttaa heitä vaikuttamaan omaan elämäänsä ja ympäristöönsä.

Taitavat Nuoret ohjelman kolmantena toimintamallina on osallistava välituntitoiminnan kehittämismalli, jonka lähtökohtana on mahdollistaa lapsille osallisuuden toteutuminen toiminnan ideoinnista aina arviointiin asti vaikuttaen samalla omaan ympäristöönsä eli kouluun. Välitunnit ovat merkittäviä ajankohtia koulupäivänä lapsen näkökulmasta. Välitunnilla vaihdetaan kuulumisia kavereiden kanssa, sovitaan yhteisestä ajanvietosta vapaa-ajalla, hankitaan uusia ystäviä ja vietetään vapaasti aikaa yhdessä oppituntien välillä. Välitunnit voivat myös monelle olla koulupäivän pahimpia hetkiä, jolloin jää yksin muiden ollessa yhdessä, ei oteta mukaan keskusteluihin ja leikkeihin. Projektin toiminta-aikana käytiin monet kehityskeskustelut monen lapsen kanssa liittyen tapahtumiin välitunneilla. Välitunnit osoittautuivat projektin kokemuksesta haasteellisiksi, sillä välituntien aikana tapahtuivat erinäiset asiat lasten välisissä vuorovaikutussuhteissa. Halkokarin koulu hyvinvointiprofiilista selvisi projektin toiminta-aikana että erityisesti isoimmat oppilaat kuten 6. luokkalaiset kaipasivat lisää tekemistä välitunneille. Kevään 2009 aikana kehitettiin ja pilotoitiin yhteistyössä 6.luokkien lasten kanssa ohjatut välitunnit, joissa 6. luokan oppilaista vapaaehtoiset välkäohjaajat suunnittelivat ja ohjasivat välituntitoimintoja muille koulun oppilaille.

Halkokarin ohjatut välituntitoiminnat olivat onnistuneita keväällä 2009 ja innostivat joitakin oppilaita ilmoittautumaan jo syksyä varten välkäohjaajiksi. Osallistujamäärät ohjatuissa välituntitoiminnoissa liikkuvat 10–50 osallistujan välillä / ohjattu välitunti. Projekti sekä koulu oppivat myös sen ettei ohjattujen välituntien onnistumista tulisi mitata pelkän osallistujamäärän mukaan. Sen sijaan jo itsessään se että koulun pihalla tapahtui jotain kivaa, ja vaikka siihen osallistuisikin vain muutama, voi antaa myös vieressä seuraaville oppilaille mukavia hetkiä joko kannustaen tai vain seuraten muiden toimintaa. Tällöin ei koulun välitunnilla näkynyt yksinäisiä oppilaita nojailemassa koulun seinään. Halkokarin koulu koki että uusi ohjattu välituntitoiminta lisäsi koulun yhteisöllisyyttä ja loi positiivista

ilmapiiriä koulussa. Uusi välituntitoiminta tarjosi oppilaille uusia mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua koulun toimintaan.

Taitavat Nuoret ohjelman neljäntenä toimintamallina on erityistä tukea pienryhmästä malli, jonka lähtökohtana on tarjota yksilöllistä tukea ryhmässä oleville lapsille sekä löytää ryhmän ja yksilöiden voimavaroja yhdessä ryhmän kanssa. Projektin toiminta-aikana huomattiin että jatkuvat kehityskeskustelut ja jälki-istunnot eivät muuttaneet tai parantaneet tilanteita, joita joidenkin lasten kanssa kohdattiin niin koulussa kuin vapaa-ajallakin. Projektin, vanhempien ja luokanopettajien kokemustiedon pohjalta kaivattiin jotain muunlaista toimintaa näiden lasten kanssa, jotta muutosta saataisiin aikaiseksi. Myös itse lapset olivat jo väsyneitä toimimattomiin ratkaisuihin ja kehityskeskusteluissa heidän kanssaan saatiin idea omasta pienryhmätoiminnasta myönteisten tilanteiden luomiseksi ikävien tilanteiden sijaan. Yhdessä projektin, lasten ja heidän vanhempien kanssaan perustettiin oma poikien ryhmä, jossa viiden valikoidun pojan kanssa työstiin ja tuettiin kahden vuoden ajan minäkuvaa, itsetuntoa, sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja oman käytöksen arviointia.

Poikien ryhmää perustettaessa oli pelko että ryhmä leimautuisi negatiivisesti ja siten veisi ryhmään osallistuvilta pojilta motivaation osallistua ryhmään. Projekti kuitenkin määrätietoisesti ja avoimesti ohjasi ryhmän perustamista yhdessä ryhmään valittujen poikien ja vanhempien kanssa, jonka vuoksi ryhmä ei leimaantunut mitenkään erityiseksi vaan oli osa projektin toimintoja siinä määrin kuin joillekin luokille toteutettu luokkakerho tai muut toiminnot. Ryhmä itsessään ja siinä olevat pojat olivat ylpeitä omasta toiminnastaan ja ryhmässä saatiin aikaiseksi myönteinen ilmapiiri, sillä ryhmän olemassa olo oli täysin sidottu poikien omaan tahtotilaan ja motivaatioon. Heitä ei mitenkään pakotettu toimintaan vaan ryhmää tarjottiin heille mahdollisuutena kokea jotain uutta, joka oli vain heitä varten. Poikien ryhmää tuetusti ohjasi projektityöntekijä työparinaan alueen nuorisotyöntekijä. Ryhmä kokoontui vajaan kahden vuoden aikana 35 kertaa, joista useimmat kerrat olivat yritysvierailuja poikia kiinnostaviin paikkoihin ja lisäksi tehtiin yhdessä erilaisia harjoitteita ja toteutettiin myönteisiä kokemuksia niin ruuanlaitossa ja urheilussa kuin oman käytöksen tarkastelussa.

Palaute poikien ryhmän toiminnasta oli myönteistä. Sekä itse pojat että heidän vanhempansa olivat kiitollisia ryhmän antamista mahdollisuuksista pojille. Ryhmän pojat antoivat ryhmälle arvosanaksi 9,3 asteikolla 5-10 (5=ryhmää ei koskaan olisi pitänyt ollakaan, 10= ryhmä on ollut niin loistava, ettei sitä saisi ollenkaan lopettaa). Ryhmän toiminnan myötä aiemmat ikävät tilanteet jäivät selkeästi vähemmälle ja jopa kokonaan pois poikien käytöksestä. Palaute kouluhenkilöstöltä oli todella myönteistä ja myös selkeitä muutoksia koulumotivaatiossa ja koulutyöskentelyssä oli huomattavissa enemmistöllä pojista.

5.4.2 Teatteripaja

Teatteripajatoiminnan idea lähti alun perin itse lapsilta heidän toivoessaan itselleen jotain teatterikerhoa tai ilmaisutaitokerhoa. Projekti näki mahdollisuuden toteuttaa lasten toiveen yhteistyössä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun esittävän taiteen kanssa. Teatteripaja mallia kehiteltäessä nähtiin siinä mahdollisuuksia laajempaan merkitykseen lasten tarpeita käsittelevänä ryhmätoimintana, joka voidaan myös jakaa koulun kokonaisen ikäryhmän kanssa. Projektin avustuksella aloitettiin Halkokarin koululla syksyllä 2008 teatteripajan pilotointi projektin kohderyhmän silloisten Halkokarin 6.luokkalaisten kanssa. Halkokarin ensimmäisen teatteripajan pilotoinnin jälkeen hahmottui teatteripajan toimintamalli seuraavanlaiseksi:

Teatteripaja on toimintamalli, jossa tarjotaan peruskoulun 6. luokkalaisille läpi lukukauden kestävästä ryhmätoimintaa. Teatteripajassa opetellaan itseilmaisua ja draaman keinoin käsittelemään yhdessä lasten kanssa heitä askarruttavia oikean ja väärän kysymyksiä sekä muita aiheita. Pajaa toteutetaan pääsääntöisesti vapaa-ajalla koulun tiloissa. Paja on kuitenkin sidottu myös osaksi koko ikäryhmän opetussuunnitelmaa. Teatteripajalaiset rakentavat sekä syys- että kevätlukukaudelle oman esityksen, joka esitetään koko ikäryhmälle kouluaikana ja draamaprosessoidaan esityksen teemat luokittain. Syyslukukauden teatteripajan teemana on lapsen oikean ja väärän kysymykset ja keväällä aihe on vapaavalintainen. Esityksen ja draamaprosessien kautta päästään kouluyhteistyöllä käsittelemään koko ikäluokkaa askarruttavia aiheita ja tuomaan ne teatteripajalaisten avulla esille ”lasten äänellä”. Teatteripajoja vetävät läpi lukukauden Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun esittävän taiteen 2. vuosiluokan opiskelijat. Teatteripajatoiminta on opiskelijoilla sisällytetty osana heidän opintojaan asiakasryhmän kohtaamisena. Syyslukukauden alussa opiskelijat vierailevat koulun 6. luokissa markkinoimassa teatteripajaa kertomalla sekä toteuttamalla harjoitusnäytteen luokassa oppilaille ja aloittamassa yhteistyön luokanopettajien sekä muun kouluhenkilöstön kanssa.

Teatteripajasta saatu palaute sekä lapsilta, luokanopettajilta että ohjaavilta opiskelijoilta oli myönteistä ja kannustavaa. Teatteripajaan osallistuneet lapset kokivat että he olivat saaneet teatteripajan ansiosta lisää rohkeutta olla oma itsensä sekä keinoja ilmaista itseään muille. Lapset olivat erityisesti pitäneet teatteripajan harjoituksista ja ohjaajista. Luokanopettajat pitivät teatteripajan esityksiä ja luokkaprosesseja hyvänä kokemuksena ja erilaisen mahdollisuutena käsitellä yhdessä luokan kanssa erilaisia lapsia askarruttavia asioita. Teatteripajaa ohjaavat esittävän taiteen opiskelijat kokivat teatteripajan antavan heille uudenlaisia valmiuksia ohjata kyseessä olevaa ikäryhmää sekä kehittyä omissa ammatillisissa taidoissaan. Ohjaajat pitivät teatteripajaa mukavana ja kehittäväenä toimintana niin siihen osallistuville lapsille kuin itselleenkin.

5.4.3 Ennaltaehkäisevä päihdetyö 4.-6. luokille

Idea ennaltaehkäisevän päihdetyön mallin luomisesta alakoulujen 4.-6. ikäluokille syntyi alun perin projektin ohjausryhmässä käydyn verkostotoimijoiden dialogista. Toimijat kokivat että yläkoulussa toteutettu päihdevalistus oli jo joidenkin lasten osalta liian myöhässä, sillä ensimmäiset päihdekokeilut saattoivat tapahtua jo alakoulun 5.-6. luokilla. Ohjausryhmän jäsenet Kokkolan nuorisopalvelut ja Halkokarin koulu kiinnostuivat jalostamaan ideaa omaksi kehitystyökseen, jota voitaisiin pilotoida Halkokarin koululla. Projekti avusti idean jalostamista kehityssuunnitelmaksi ja siitä pilotoitavaksi malliksi yhdessä Halkokarin koulun ja Kokkolan nuorisopalveluiden kanssa, jotka sitoutuivat pilotoimaan mallin vuosien 2009–2011 aikana.

Ennaltaehkäisevän päihdetyön mallissa on tuotettu jokaiselle vuosiluokalle 4. luokalta 6. luokalle oma sisältö, joita nimetty nuorisotyöntekijä toteuttaa yhdessä luokanopettajan kanssa.

Ohjelma aloitetaan 4. luokalla hyödyntäen Friends-ohjelmaa, jossa tavoitteena on oppia tunnistamaan ajatuksia, niistä johtuvia tunteita ja vaikutusta omaan käytökseen. Friends ohjelma sisältää jokaiselle oppilaalle oman työkirjan, jossa on harjoitteet. Nuorisotyöntekijä tutustuttaa ja toteuttaa friendsin oppilaille lukukauden aikana yhteistyössä opettajan kanssa. Friends- materiaalin käytöstä tässä toimintamallissa on sovittu Aseman Lapset ry:n kanssa.

5. luokan ohjelmassa friends harjoitteiden sisältöihin istutetaan päihdeteemaa tuoden faktoja esille, tätä osiota tukee 5. luokan biologian murrosikäisyys ja terveystiedon tunnit. Näin käsitellään itse päihdeteemaa faktoina, mutta myös siihen liittyviä ennakkokäsityksiä, ajatuksia ja tunteita, joita oppilaille herää aihetta käsiteltäessä. Tarkoituksena on myös lähestyä hieman suomalaista juhlakulttuuria, jossa päihteet esiintyvät monesti aivan julkisesti.

6. luokan ohjelma tuo enemmänkin esille ympäristön ja kehitysvaiheen tuomat haasteet, joista yhtenä on lapsen käsityksen muuttuminen/tarkentuminen ja kiinnostus koskien sosiaalista ympäristöä. Tämän ikäinen lapsi huomioi enemmän esim. aikuisten humalakäytöstä ja siihen liittyviä eri tekijöitä. Nuorten (yläkoulu-ammattikoulu ikäisten) antamat roolit ja odotukset tämän ikäiselle korostuvat ja myös sosiaalinen painostus sekä kaveripiirien merkitys kasvaa. Tässä vaiheessa lapsen tulee jo tunnistaa itselleen haitalliset ja terveelliset tekijät sekä pystyä perustelemaan omia mielipiteitään sekä asenteitaan esim. päihteisiin liittyen.

Jokaisen 4.-6. luokkien ohjelmaan sisältyy vanhempainiltoja, joissa käydään lävitse vanhempien kanssa miten ohjelmaa on lasten kanssa käsitelty ja miten siinä on onnistuttu.

5.4.4 Ryhmäyttämismalli 7. luokille

Taitavat Nuoret -projektin tavoitteissa oli löytää uusia menetelmiä nivelvaiheeseen, joilla pehmenetään siirtymistä alakoulusta yläkouluun. Projektin toiminta-aikana kohderyhmän lähestyessä nivelvaihetta korostui erityisesti yläkouluun ja sen aloittamiseen liittyvät pelot ja tuntemukset. Näitä ajatuksia ja pelkoja käsiteltiin kevään 2009 teatteripajan kaikille Halkokarin 6. luokille suunnatun esityksen ja draamaprosessipäivän avulla. Tämän lisäksi projekti, Hakalahden koulu ja sen tukioppilaat sekä alueen nuorisotyöntekijä järjestivät keväällä 2009 erilaisen tutustumisillan yläkouluun. Illan ohjelmassa tukioppilaat ohjasivat toimintaa lapsille yläkouluun eri tiloissa ja vanhemmille esiteltiin yläkouluun sekä käsiteltiin murrosiän tuomia haasteita vanhemmuudelle draaman sekä ryhmäkeskustelun keinoin. Palaute lasten ja vanhempien yhteisestä yläkouluun tutustumisillasta oli todella myönteistä ja Hakalahden koulu uudistaa tämän kokemuksen turvin yläkouluun tutustumisiltojaan tuleville 7.luokkalaisille ja heidän vanhemmilleen.

Erityisesti 7. luokan ensimmäiset viikot koettiin jännittäviksi ja niistä myös monesti riippui se miten hyvin oppilas sopeutui yläkouluun. Yhdessä verkostotoimijoiden kanssa lähdettiin suunnittelemaan uutta 7.luokkien yhteistä ryhmäyttämismallia, joka tapahtuisi heti koulun alettua esimerkiksi toisella kouluviikolla. Ryhmäyttämismallin ideana oli tutustuttaa uusia 7.luokkalaisia, luokanvalvoja sekä nuorisotoimijoita keskenään ja ryhmäyttää 7.luokkia luokkina ja ikäryhmänä. Projektin koolle kutsumana kokoontuivat ryhmäyttämismallia jalostamaan Hakalahden koulu, Kokkolan nuorisopalvelut, Kokkolan suomalainen seurakunta ja Draamakipinä Oy. Verkostoyhteistyöllä suunniteltiin ryhmäyttämispäivämalli ”Tullaan tutuksi” Hakalahden 7.luokkalaisille syksyksi 2009, joka sai käyttönimen syksyille 2009 ”Heimopäivä”.

”Tullaan tutuksi” ryhmäyttämispäivä 7.luokille oli ensimmäinen Kokkolan keskustan yläkouluille kehitetty verkostoyhteistyön ryhmäyttämismalli. Palaute ryhmäyttämispäivästä kerättiin sekä 7. luokkalaisilta, heidän luokanvalvojiltaan sekä verkostotoimijoilta. Palaute yhteensä oli erittäin myönteistä ja ryhmäyttämispäivä oltiin koettu toimivaksi sisällöltään että järjestelyiltään. Palautteessaan 7.luokkalaiset olivat pitäneet eri toimintoja mielekkäinä ja negatiivista palautetta ainoastaan sai se että päivä oli ollut hieman liian pitkä ja raskas oppilaille. Luokanopettajien palautteessa tuotiin esille se että toiminta oli ollut tarpeeksi monipuolista oppilaille, vaikkakin päivä ehkä liian raskas. Luokanvalvojat olivat kokeneet että ryhmäyttämispäivän ansiosta he olivat saaneet käsitystä luokassa syntyneestä dynamiikasta nopeammin kuin normaalin koulutyöskentelyn puitteissa oli mahdollista. Verkostotoimijat käsittelivät yhteisesti antamansa palautteet ryhmäyttämispäivästä ja kävivät kehityskeskustelua päivän uudelleen organisoinnista seuraavalle Hakalahden 7.ikäluokalle syksyille 2010. Ryhmäyttämispäivä on koordinoitavissa useamman yläkouluun käyttöön kokeiluna verkostoyhteistyöllä Kokkolan keskustassa.

6. Kehittämisen- ja tulostavoitteiden saavuttaminen

Taitavat Nuoret – projektin kehittämistavoitteena oli varhaisnuorten tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen projektin kohderyhmän lapsissa. Projektin kokemustiedon ja lapsilta sekä vanhemmilta saadun palautteen mukaan projekti onnistui toiminta-aikanaan tukemaan kohderyhmän lapsia eri toiminnoin sekä projektityöntekijän avulla. Lasten palautetta sekä arviointia projektin vaikuttavuudesta on tutkittu sosiaalityön pro gradu tutkielman avulla, jonka on toteuttanut Anne Kujala. Pro gradun, ”On paljon erilaisia toimintoja ja jokainen voi valita niistä mieleisensä” Kuudesluokkalaisten käsityksiä osallistumisesta, aineisto kerättiin joulukuussa 2008 projektin kohderyhmän lapsilta äidinkielen aineena otsikolla ”Minä ja Taitavat Nuoret –projekti”. Pro gradusta nousi esiin lasten kokemukset, ajatukset ja tuntemukset projektin toiminnoista sekä projektityöntekijästä.

Anne Kujalan pro gradun tutkimuslöydösten tarkastelussa todettiin että osallistuminen tuottaa lapsille hyvää mieltä voimauttaen ja valtaistaen heitä. Taitavat Nuoret –projektiin osallistuminen oli ollut lapsille hyvin positiivinen kokemus ja he kuvasivat sen piristävän ja kohottavan mielialaa. Merkittäväksi hyvän mielen tuojaksi lapset olivat kokeneet projektityöntekijän. Hänen myötänsä kouluun oli saatu ylimääräinen aikuinen, joka oli lapsia varten ja jolle pystyi puhumaan asioistaan. Projektityöntekijä myös vietti aikaa lasten kanssa. Lisäksi kaikki projektin myötä saadut kerhot, pajat ja retket olivat olleet lapsille mieluisia. Projektilla oli kirjoitusten perusteella sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia ystävyys-suhteisiin. Negatiivisia ilmauksia oli vain muutamia ja ne liittyivät siihen, että ei ollut päässyt parhaan kaverin kanssa samaan huoneeseen leirillä. Enemmän lapset kertoivat positiivisista vaikutuksista, kuten luokkahengen parantumisesta, uusien ystävien saamisesta sekä vanhojen ystävyys-suhteiden parantumisesta. Pro gradunsa johtopäätöksissä (2009) Anne Kujala kirjoittaa: ” Osallistuminen tuottaa lapsille hyvää mieltä ja sillä on sitä kautta positiivisia vaikutuksia moneenkin asiaan. Tunne omasta pätevyydestä ja osaamisesta vahvistuu ja sitä kautta lapsen itsetunto paranee. Hyvällä itsetunnolla ja onnistumisen kokemuksilla on luonnollisesti merkitystä lasten psyykkiselle hyvinvoinnille ja mielenterveydelle. Taitavat Nuoret –projektin yhtenä tavoitteena oli nimenomaan lasten itsetunnon ja sosiaalisten vuorovaikutustapojen tukeminen. Tutkimuksen tulosten perusteella voisi sanoa, että tavoite ainakin lasten itsetunnon tukemisen osalta on saavutettu.”

Taitavat Nuoret – projektin tulostavoitteeksi toiminta-aikana täsmentyi poikkihallinnollisten yhteistyömallien kehittäminen lasten hyvinvoinnin tukemiseksi ja lisäämiseksi (syrjäytymisen ehkäisemiseksi). Projektin toiminta-aikana kehiteltiin, suunniteltiin ja testattiin erilaisia toimintoja yhdessä lasten, vanhempien, kouluhenkilöstön sekä yhteistyökumppaneiden kanssa. Yhteistyöllä kyettiin löytämään toimivia käytäntöjä ja menetelmiä, joissa lapset huomioitiin myös aktiivisina toimijoina eikä vai passiivisina vastaanottajina toiminnan suhteen. Projekti on tuottanut tässä loppuraportissa mainitut neljä eri toimintamallia: Taitavat Nuoret ohjelma, teatteripaja, ennaltaehkäisevä päihdetyö 4.-6.luokille sekä ”Tullaan tutuksi” ryhmäytämispäivä 7.luokille. Erityisesti Taitavat Nuoret ohjelma on hyödynnettävissä myös valtakunnalliseen käyttöön, sillä ohjelman toimintojen suunnittelun ja toteutuksen ohjeistus löytyy ohjelmaan tuotetusta oppaasta nimeltä:

Taitavat Nuoret ohjelma, psykososiaalinen tukiohjelma peruskoulujen 5.-6.luokille – opas alakouluille ja harjoittelijoille.

Taitavat Nuoret – projektin kehittämis- ja tulostavoitteiden saavuttamisen mahdollistivat seuraavien kriittisten menestystekijöiden toteutuminen:

- ❖ projektin idea lähtöisin itse yhteistyökumppaneilta ja heidän tarvelähtökohdistaan.
- ❖ onnistunut projektin markkinointi kohderyhmän lapsille, vanhemmille, kouluhenkilöstölle ja yhteistyökumppaneille.
- ❖ kohderyhmän ja yhteistyökumppaneiden osallisuuden korostaminen kehittämistyössä ja toimintojen toteutuksessa.
- ❖ yhteistyökumppaiden sitoutuminen yhteistyömalleihin tuomalla jokaisen intressi toiminnan yhteyteen.
- ❖ tuotetut yhteistyömallit vastaavat kohderyhmän ja toimijaosapuolten tarpeisiin.
- ❖ valtakunnallisen hanketiedon ja tuloksien hyödyntäminen projektin toiminnassa.

Haasteita Taitavat Nuoret – projektille asetti sisäisen tiedotuksen vaikeus kohderyhmän kanssa. Vaikka eri asioista projektiin liittyen tiedotettiin tehokkaasti itse lapsia jäi moni asia epäselväksi lasten itse tulkitessa tiedotetut asiat omalla tavallaan. Täten lapsille tiedottaminen osoittautui haasteeksi ja joiltakin osin myös vaikeutti joitakin toimintoja. Myös tiedottamisen eteneminen yhteistyökumppaneiden välillä projektin jäädessä taka-alalle osoittautui haasteelliseksi ja joskus hieman hankalaksi. Yhteistyömallien suunnittelu ja toteutus kun ovat tiedotuksesta riippuvaisia on olennaista että tiedotus toimii sujuvasti molempiin suuntiin yhteistyökumppaneilla. Tiedotus on kuitenkin yleinen haaste jokaisessa organisaatiossa ja se on yksi kehittämisosa-alue yhteistyökumppaneille projektin tuottamissa poikkihallinnollisissa yhteistyömuodoissa.

Haasteita projektin alussa aiheutti myös vanhempaintyöryhmän vähäinen osallistujamäärä sekä suunnitteluun että toimintaan. Projekti kuitenkin priorisoi toiminnan lasten kanssa etusijalle keskittyen siihen vanhempaintyöryhmän sijaan. Tulevaisuuden haasteeksi jää vanhempien aktivointi ja osallisuuden lisääminen koulun toiminnassa.

Haasteita tavoitteiden saavuttamisessa aiheutti myös puutteellinen työntekijäresurssi projektin toimintoihin, kohderyhmän määrään ja asetettuihin tavoitteisiin nähden. Projekti joutui välillä rajusti priorisoimaan toimintojaan ja tämän vuoksi esimerkiksi lopettamaan ilman osallistavaa päätöksentekoa joitakin lapsille suunnattuja toimintoja. Tavoite hankesoveltamisen ja -vertailun osalta vaikeutui niiltä osin kun joiden hankkeiden kanssa ei päässyt yhteistyöhön aktiivisesta yrityksestä huolimatta.

Taitavat Nuoret –projekti julkaisi saavuttamansa kehittämis- ja tulostavoitteensa projektin päätösseminaarissa 24.11.2009, johon osallistui 77 henkilöä eri sosiaali- ja kasvatusalan toimitahoilta. Laajempaan yleiseen tietoon Taitavat Nuoret –projektin tuloksia julkaistiin yhteistyössä paikallismedian kanssa lehtiartikkelilla Keskipohjanmaa-lehteen 25.11.2009.

7. Johtopäätökset

Taitavat Nuoret – projekti on toiminnallaan lisännyt kohderyhmänsä lasten hyvinvointia sekä tuonut uusia mahdollisuuksia toteuttaa alakouluissa psykososiaalista tukea, varhaista puuttumista ja ennaltaehkäisevää työtä. Projekti on erityisesti tuonut yhteistyökouluilleen uusi yhteistyömalleja ja yhteistyökumppaneita, joiden kanssa kehittää koulun toimintaa oppilaiden osallisuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Erityisesti Halkokarin koululla on projektin myötä lisääntynyt yhteisöllisyys ja osallisuus oppilaiden keskuudessa sekä koko koulun toimintakulttuurissa. Koulun antaman palautteen mukaan projekti on rohkaissut tuomillaan muutoksilla Halkokarin koulua osallistumaan myös jatkossa erityisesti oppilaiden osallisuutta kehittävään toimintaan.

Taitavat Nuoret – projekti on kolmen toimintavuotensa aikana tuottanut paikalliseen käyttöön useita moninaisiin tarpeisiin vastaavia poikkihallinnollisia yhteistyömalleja, jotka ovat käytössä Halkokarin koulun, Hakalahden koulun, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystalon yksikön sekä esittävän taiteen yksikön, Kokkolan nuorisopalveluiden, Kokkolan suomalaisen seurakunnan sekä Draamakipinä Oy:n välillä. Projekti on tuonut merkittävää panosta paikallisesti psykososiaalisen tuen, varhaisen puuttumisen ja syrjäytymistä ehkäisevän toiminnan kehittämiseen peruskouluissa. Kokkolan sivistyskeskus tukee Taitavat Nuoret -projektin tuottamia toimintamalleja ja toivoo toimintamallien laajenemisesta kaikkiin Kokkolan alakouluihin. Tuotetuista toimintamalleista erityisesti Taitavat Nuoret ohjelma on oppaansa avulla sovellettavissa kaikkiin alakouluihin niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin.

Taitavat Nuoret –projektin toivoo voivansa jatkaa jatkohankkeen turvin (2010-2011) tuotettujen toimintamallien jakamista Kokkolan peruskouluille. Peruskouluissa uusien ja hyväksi havaittujenkin toimintamallien käyttöönotto vaatii koululta resursseja, jotta toimintamallit saataisiin osaksi koulun arkea. Toimintamallien käyttöönotossa peruskouluissa tarvittaisiin lisätukea kuten projektin koordinoitua työtä. Taitavat Nuoret – projektilla on taito ja kokemus nopealla ja vähäisellä resurssoinnilla soveltaa tuottamansa toimintamallit peruskoulujen käyttöön siten ettei uudet toimintamallit tuota liiallista ylimääräistä työtä kouluille ja henkilökunnalle. Taitavat Nuoret – projekti on hakenut rahanautomaattiyhdistykseltä jatkorahoitusta vuosille 2010–2011 jakaakseen ja koordinoidakseen tuottamansa toimintamallit Kokkolan peruskouluille yhteistyössä Kokkolan sivistyskeskuksen ja toimintamallien yhteistyökumppaneiden kanssa.

*Taitavat Nuoret – projektin päätösseminaari
Kokkolassa 24.11.2009*

Kuvassa:

Taitavat Nuoret – projektin yhteistyökumppaneita:
vasemmalta projektityöntekijä Katja Hakola, Halkokarin alakoulun luokanopettaja Erkki Nissi, luokanopettaja Katja Saaranen, rehtori Arto Lauri ja Kokkolan ensi- ja turvakodin hallituksen puheenjohtaja Eija Mikkola, joka toiminut 30 vuotta Hakalahden yläkoulun rehtorina.

LÄHTEET

- Kujala, A. 2009. "On paljon erilaisia toimintoja ja jokainen voi valita niistä mieleisensä" Kuudesluokkalaisten käsityksiä osallistumisesta. Sosiaalityön maisteriohjelman Pro gradu-tutkielma. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Jyväskylän yliopisto.

Taitavat Nuoret –projektin keräämät aineistot:

- Kysely yläkouluun liittyvistä peloista ja ajatuksista Hakalahden 7.luokkalaisille (kevät 2007)
- Kysely Halkokarin 4. luokkalaisten vanhemmille koulun ja kodin välisestä yhteistyöstä, vanhemmuuden haasteista sekä tahtotilasta Taitavat Nuoret –projektiin (kevät 2007)
- Kysely Torkinmäen 6. luokkalaisille toteutetuista Taitavat Nuoret pajoista (kevät 2008)
- Kysely Torkinmäen 6.luokkien luokanopettajille toteutetuista Taitavat Nuoret pajoista (kevät 2008)
- Haastattelu/kysely teatteripajaan osallistuneille lapsille teatteripajakokemuksista (kevät 2008)
- Haastattelu/kysely teatteripajaa ohjaaville opiskelijoille teatteripajakokemuksista (kevät 2008)
- Kysely Halkokarin 4.-6.luokkalaisille osallisuuden mahdollisuuksista ja toteutumisesta liittyen koulun toimintaan (kevät 2009)
- Kysely Hakalahden pajatoiminnasta Halkokarin ja Jokilaakson 6. luokkalaisille (kevät 2009)
- Kysely Hakalahden uudesta tutustumisillasta Halkokarin 6.luokkalaisille (kevät 2009)
- Kysely Hakalahden uudesta tutustumisillasta Halkokarin 6.luokkalaisten vanhemmille (kevät 2009)
- Kysely vanhemmille Taitavat Nuoret –projektin vaikuttavuudesta (kevät 2009)
- Kysely Halkokarin 6.luokan luokanopettajille Taitavat Nuoret –projektin vaikuttavuudesta (kevät 2009)
- Haastattelu Halkokarin rehtorille ja 6. luokan luokanopettajille projektin onnistumisesta (kevät 2009)
- Kysely Hakalahden 7.luokkien ryhmäyttämispäivästä koulun 7.luokkalaisille (syksy 2009)
- Kysely Hakalahden 7.luokkien ryhmäyttämispäivästä 7.lk luokanvalvojille (syksy 2009)
- Kysely Hakalahden 7.luokkien ryhmäyttämispäivästä toteuttaville verkostotoimijoille (syksy 2009)
- Haastattelu poikien ryhmän toimivuudesta ja vaikuttavuudesta ryhmän pojille (syksy 2009)
- Haastattelu poikien ryhmän toimivuudesta ja vaikuttavuudesta ryhmän poikien vanhemmille (syksy 2009)
- Ohjausryhmän (yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien) keskustelu projektin onnistumisesta (syksy 2009)